A BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEK LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A RUHÁZATI ELLÁTÁSRA

Pakocs Zoltán[1]

A katonai logisztikának - amely magába foglalja a Magyar Honvédség alaprendeltetéséből eredő, valamint a nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségek teljesítéséből adódó katonai műveletek anyagi-, technikai-, egészségügyi-, közlekedési- és elhelyezési szükségleteinek tervezését és kielégítését - szerves részét képezi az anyagi biztosítási alrendszeren belül a ruházati biztosítás.

A Magyar Honvédség ruházati biztosítása a katonai szervezetek működéséhez, a személyi állomány ellátásához, a szolgáltatások biztosításához szükséges, a szolgálat anyagnemfelelősi hatáskörébe tartozó szakanyagokkal, jóváhagyott költségvetési előirányzatokkal és pénzkeretekkel való gazdálkodási tevékenységek összessége. Magába foglalja a szükségletek tervezését, a fejlesztését, a szakanyagok beszerzését, a készletek megalakítását, tárolását, elosztását, az állomány folyamatos ellátását, a szolgáltatások biztosítását, a szakanyagok rendszerből történő kivonását (selejtezést, értékesítést).

A szolgálat **anyagnemfelelősi hatáskörébe tartozó készletek** felhasználásuk szerint az alábbi **főbb csoportokba tartoznak:** felsőruházat, fehérnemű, lábbeli, felszerelés, ágynemű, pihentetési anyag, betegellátási anyag, éttermi textília, sátoranyag, munka- és formaruházat, munkavédelmi rendeltetésű általános egyéni védőeszköz, ruházati kellék, javító és karbantartó anyag, irodaszer, nyomtatvány, irodai és nyomdai papír, csomagoló anyag és göngyöleg.

Néhány éve új és kiemelt feladatként jelentkezett és folyamatosan jelen van a nemzetközi béketeremtő, békefenntartó, illetve humanitáriusi feladatokban résztvevő magyar erők ruházati biztosítása. Ez a szakmai feladat a megszokottaktól eltérő, a gazdálkodás egyes területein speciális szervezési tevékenységet és szervezettséget igényel.

---

1. Pakocs Zoltán alezredes, MH Ruházati Szolgálatfőnök

Ezen kontingensek ellátása és annak megszervezése kiterjed a szolgálat anyagnemfelelősi körébe tartozó összes anyagcsoportjára, az előkészítő és végrehajtási időszakra, hazai és külföldi, azon belül különböző geográfiai helyszínekre.

A nemzetközi katonai békemissziókban résztvevő magyar erők **ruházati biztosításának célja:** szükségleteiknek, igényeiknek kielégítése megfelelő anyagokkal és szolgáltatásokkal, megfelelő időben és helyen, megfelelő mennyiségben és minőségben. További cél, hogy a feladatokra való felkészülés és annak végrehajtása során az anyagigények reális felmérésével, a készletek megfelelő mértékű felhalmozásával és lépcsőzésével, a felhasználás szabályozásával, a tényleges szükségletekhez igazodó ellátás megszervezésével és végrehajtásával, a felhasznált anyagi készletek utánpótlásával azaz az anyagszükségletek teljes körű és teljes mértékű kielégítésével elősegítse az eredményes működést a feladatok sikeres végrehajtását.

A ruházati biztosítással is, mint a logisztikai támogatással szemben is alapvető **követelmény**, hogy a szakirányú támogatási feladatok hatékony és gazdaságos végrehajtásával kell elősegíteni a katonai műveletek sikerét. Figyelembe kell venni, hogy válságkezelés, illetve a béketámogató műveletek időszakában a logisztikai támogató szervezeteknek a feladatot végrehajtó szervezetek szükségleteihez igazodó szervezettel és kapacitással, a működési terület jellegének, az ellátási távolságoknak megfelelő önállósággal kell rendelkezniük.

A ruházati biztosítás **feladatrendszerét** azok a szakirányú feladatok alkotják, amelyek végrehajtásával az anyagi készletek eljutnak a nemzetgazdasági forrásokból az anyagi biztosítási - ellátási rendszer közreműködésével a felhasználókhoz.

A békefenntartó műveletek ruházati biztosításának **legjellemzőbb tapasztalatait** a gazdálkodás egyes funkcióin, illetve az anyagi biztosítás feladatrendszerének egyes elemein keresztül vizsgálva kívánom bemutatni.

A biztosítási feladat a **szükségletek tervezésével** kezdődik, amely kiterjed a szakanyagokra és a vonatkozó költségekre.

A tervezés dokumentumai a különböző szempontok szerint elkészített tervek, melyek a jövőben szándékolt tevékenységek, valamint az elérni kívánt helyzet meghatározására irányuló döntéseket tartalmazzák.

A nemzetközi kontingensek költségvetése a kialakított ruházati normák, a létszám és egyéb alapadatok, szolgáltatási, irodaszer, irodai papír és nyomtatvány szükségletek alapján kerül összeállításra.

A ruházati norma cikkenként, mennyisében és értékben, személynél lévő és raktári készletkénti bontásban kerül meghatározásra.

Az ellátási normák kialakításánál lapvető szempont:

- a személyi állomány jó minőségű és korszerű hadiruházattal történő ellátása,
- a szükséges személyi védőeszközök és felszerelési cikkek biztosítása,
- a pihentetési anyagokkal való ellátás,
- a működés biztosításához szükséges egyéb ruházati szakanyagok biztosítása,
- a raktári készletek kialakítása,
- a művelet tartalma, jellege és várható időtartama,
- az alkalmazás területének földrajzi, éghajlati viszonya,
- az utánpótlás biztosításának lehetősége.

A nemzetközi katonai békemissziókban résztvevő állomány személyi ruházati normája két fő részből tevődik össze:

1.) Alapkészlet:

a.,) Társasági és köznapi öltözet cikkei (sapka, öltöny, pantalló, ingek, nyakkendő, pulóver, félcipő, deréköv);

b.,) Gyakorló öltözet néhány cikke (póló, téli ing és alsó, bakancs, hevederöv, esővédő öltöny, sátorlap),

c.,) Fehérnemű (atléta trikó, alsónadrág, zokni),

d.,) Sportfelszerelés (sporttrikó, sportnadrág, sportzokni, úszónadrág, szabadidőruha, sportcipő, sporttáska),

e.,) Pihentetési cikkek (hálózsák, gumimatrac),

f.,) Felszerelési cikkek (málhazsák, kulacs, kulacshuzat, evőeszközkészlet, rohamsisak, evőcsésze, munkavédelmi kesztyű),

g.,) Egyéb cikkek (pizsama, fürdőlepedő, törölköző, gumisarú, tengerészzsák, öltönytáska, napszemüveg, zseblámpa),

h.,) Ruházati kellékek, javító- és karbantartó anyagok (rendfokozati jelzések, válllapok, csillagok, hímzett és műanyag névtáblák, gombok, cérnák, varrókészlet, cipőtisztító készlet, cipőápoló, stb.),

i.,) Kizárólag nőknek kiadandó anyagok (kalap, szoknya, ruha, fürdőruha, fehérnemű),

2.) Kiegészítő készlet (éghajlat szerint)

(Az alkalmazási terület széles skálán való földrajzi változásai szükségessé teszik az adott körülményekhez igazodó felszerelések használatát.)

a.,) Mérsékelt égövi kontingens részére (65 M gyakorló öltöny, 65 M pc. kabátbéléssel, bakancs),

b.,) Trópusi égövi kontingens részére (90 M nyári gyakorló öltöny, trópusi öltöny, gumicsizma béléssel),

c.,) Sivatagi kontingens részére (90 M nyári gyakorló öltöny, trópusi öltöny, 90 M téli gyakorló öltöny béléssel, sivatagi bakancs),

d.,) Hegyvidéki kontingens részére (téli sapka, gyapjú fejvédő, 90 M nyári gyakorló öltöny, trópusi öltöny, 90 M téli öltöny béléssel, kötött téli kesztyű, gumicsizma béléssel, takaró).

(A békefenntartó műveletek során az állomány alapvetően hadi-/gyakorló/ ruházatot visel, így nagyon lényeges, hogy ez az öltözet milyen tulajdonságokkal bír.)

A hadi (gyakorló) ruházattal szemben támasztott követelmények:

- megfelelő rejtés biztosítása a vizuális és infra felderítéssel szemben,
- védelem az időjárás behatásaival szemben,
- könnyű mozgás biztosítása,
- kedvező higiéniás és fiziológia tulajdonságok,
- védelem fény és hősugárzás , radioaktív szennyeződés, vegyi és bakteológiai hatások ellen,
- könnyű mentesíthetőség (tisztíthatóság),
- tartósság,
- könnyen fel, illetve levehető legyen,
- kényelmesen elhelyezhető legyen rajta a felszerelés.

A követelmények kielégítése az alábbi módon történik:

- réteges öltöztetés: lehetővé teszi - a rétegek mennyiségének változtatásával - a változó igénybevételkor és az időjárási viszonyokhoz való gyors és egyéni alkalmazkodást,
- könnyen mentesíthető és ruházat fiziológiai szempontból kiváló tulajdonságokkal rendelkező tiszta pamut alapanyagok alkalmazásával,

- az infratechnikának megfelelő színező anyagok alkalmazása,
- mérettartó és kopásálló kikészítés,
- vízleperegető impregnálás,
- az alapanyagok, kellékek maximális egységesítése.

A fenti követelményeknek legjobban a rendelkezésre álló öltözeti változatokból a 90 M hadi - (gyakorló) ruházat felel meg, amely a nemzetközi katonai békemissziókban résztvevő állomány alapruházata.

Jellemzői:

- Természetes négyszínnyomású alapanyaga 100 % pamut, bőrbarát, jó nedvszívó képességű, kedvező komfortérzetet biztosít.
- Megfelelő infratévesztő tulajdonsággal rendelkezik, praktikus szabásvonalú, kényelmes, a mozgást jól biztosítja.
- Egymásra épülő elemeivel az európai időjárási változatoknak megfelel.
- Réteges öltözködéssel, téli cikkekkel (téli zubbony és nadrágbéléssel, pulóver, téli ing és alsó) biztosítja a hideg elleni védelmet.
- A téli zubbony enyhén vízlepergető kikészítésű, impregnált.
- Tartósságot biztosító kikészítéssel és konfekcionálással készül, az erősen igénybevett helyeken térd-, könyék- és ülepfolttal megerősített.
- A zubbony rejtett gombolású. A különböző tevékenységek esetén a gombok beakadásának vagy leesésének megakadályozása érdekében a zubbony rejtett gombolással készült.

- Nyári változatban új megoldáként jelentkezett a pólóval való önálló viselet.

- A nemzeti hovatartozást és felismerhetőséget segíti elő a név, államjelző és nemzeti pajzs megjelenése a felsőruházaton.

Trópusi éghajlati viszonyok között használandó ugynevezett **trópusi hadi- (gyakorló) ruházat** szövetstruktúrája a 90 M hadi- (gyakorló) ruházathoz képest lazább, így légáteresztő képessége, szellőzése jobb. Zubbonya rövid ujjú változatban készül.

A külső meghatározott egyéni felszerelések elhelyezését a málhamellény biztosítja. A rendszeresített **málhamellény** előnye a jó súlyelosztás, hátránya azonban az, hogy ***"ruhajellegű"***. A megváltozott igények, valamint praktikus szempontok miatt a nemzetközi missziók egy részénél a soron kívül külföldről beszerzett málhahevederek kerültek kiadásra. Ezen a cikkeken a szükséges felszerelési tárgyak megfelelő helyeken, igény szerint fel - illetve levehetők, elhelyezésük változtatható. Előnye a ***"mellényes"*** megoldással szemben, hogy nyári melegben nem fokozza a ***"melegérzetet"*** és különösebb súlyterhelés nélkül néhány felszerelési cikkel ellátva is használható.

A tervézésnél és az ellátás megszervezésénél figyelembe kell venni, hogy az alkalmazási területeken milyen módon történik az elhelyezés, valamint az egyéb logisztikai területek biztosítása.

Például a KFOR esetében **tervezni** kellett a sátrakkal, a sátrakban használatos pihentetési anyagokkal, (gumimatrac, hálózsák, fejpárna, fejpárnahuzat, hálótermi takaró, lepedő) szakácsruházattal, konyhai-, éttermi textíliákkal (törlőruha, asztalterítő), konyhai dolgozok védőruházatával (lánckesztyű, lánckötény, csúszásgátló bakancs, stb.), egészségügyi ruházattal (sapka, nadrág, ing, köpeny, cipő, műtősruházat, műtőslepedő stb.), és a személyi állomány részére szolgáltató blokk kialakításához szükséges berendezési cikkekkel (mosógép, centrifuga, vasaló, vasalóállvány, szárító).

A **sátor** mennyiség **tervezésénél** a következőket kellet ***figyelembe***

venni: pihentetés, elhelyezés (konyha, mosógató, földesáru - és húselőkészítő, kéziraktár, büfé), étkezde, egészségügy (általános és fogorvosi rendelő, várakozóhely, fektető, elkülönítő), munkahelyek (parancsnok, törzsfőnök, hadművelet, logisztika, tárbori lelkész, jogász, pénzügy, személyügy, ügyvitel, híradó szolgálat, KBH, századparancsnokok, szolgálatvezetők), szolgálatok (táboriügyeletes, kapuügyeletes, telephely - ügyeletes, őrsség) fürdő, szolgáltató, tartalék.

A ruházati cikkeken kívül **tervezni** kell a mosatásra és vegytisztitásra kerülő cikkek, azok gyakorisága és a tisztítási árak alapján a szolgáltatásokat, tapasztalati adatok és a várható szükségletek alapján az irodaszer, nyomtatvány, irodai papír költségeket is.

A ruházati anyagok és felszerelési cikkek - mennyiségük, értékük figyelembevételével - közbeszerzési eljárás (hadi- gyakorló ruházat, lábbeli, fehérnemű, felszerelés stb.), valamint a szabadkézi vétel (kiegészítő cikkek) szakályai szerint kerülnek beszerzésre. A beszerzéseket a **HM Beszerzési Hivatal** vagy az **MH Ruházati Ellátó Központ** bonyolítja le, de előfordult már olyan eset is amikor a kontingens az alkalmazás helyén, **külföldi beszerzési forrásokból** elégítette ki a felmerült igényeket (pl. speciális bakancs).

A beszerzések történhetnek előre tervezetten, az éves beszerzések keretében vagy soron kívül. Utóbbi oka, hogy a szükséges információk a megfelelő időben nem állnak rendelkezésre.

Az ellátás központi készletből történik, azonban a nők részére a fehérnemű és fürdőruha egyéni beszerzésére készpénz kerül kifizetésre, a társasági és köznapi öltözet pedig a hivatásos állomány ruházati utánpótlási illetménye terhére kerül beszerzésre.

Az ellátás megszervezése két fő területre, az **előkészítés** és az **alkalmazás** időszakára összpontosul.

A főerőkifjetés az előkészítés időszakában a személyi állomány felszerelésére, felkészítésére, az elrendelt anyagi készletek megalakítására, a kitelepülés megszervezésére, tábori elhelyezési feltételek megteremtésével, az utánpótlás megszervezésére, az ***alkalmazás időszakában*** a ruháza-

ti szakanyagok és szolgáltatások biztosítására a működőképesség megőrzésére és a változások szervezett ruházati biztosítására koncentrálódik.

Ha az ellátás folyamatát vizsgáljuk akkor azt tapasztaljuk, hogy a több szervezeti csatornán bonyolódik. A feladatban részt vesznek a felkészítésre és utánpótlás biztosítására kijelölt egységszintű katonai szervezetek, azok elöljáró tagozatai (hadosztály, haderőnemi vezérkar) és a központi ellátó szervezet (MH REK).

Az érintett logisztikai ágazatok vezetői intézkednek a személyi állomány részére előirt felszerelések és a kontingens **készletei megalakítására,** a szükséges soron kívüli **átcsoportosításokra,** az igénylések időbeni megadására.

Megalakításra kerülnek a felkészítés, kitelepülés és a műveletek időszakára elrendelt készletek, amelyek olyan számvetéssel készülnek, hogy az állomány ellátása a kiszállított készletekből végrehajtható legyen. A béketámogató műveletek során felhasznált készleteket közvetlenül a szervezetszerű logisztikai alegység készletéből kell pótolni.

Az ellátó szervezetek vagy annak hiányában a személyi készletek pótlását az erre a feladatra kijelölt egységek (alegységek) útján kell tervezni, szervezni és végrehajtani. A személyi állomány felszerelését - különös tekintettel a méretes ruházati cikkekre - általában a felkészítést , ellátást biztosító katonai szervezet, de volt már példa, mint például a KFOR esetében, hogy a központi ellátó szerv hajtja végre.

Lényeges szempont, hogy az ellátó szervezetek mindenkor rendelkezzenek az érvényben lévő számviteli rend szerinti nyilvántartásokkal az induló készletekről és az időközi anyagmozgásokról.

A hazatérő állomány ruházati elszámoltatását a tulajdonba adott cikkek (fehérneműk, póló, sportruházat, zoknik, pizsama, törölköző, gumisarú, karbantartó és javító készletek, kiegészítő, fogyó anyagok) kivételével az ellátó katonai szervezet hajtja végre.

A békefenntartó műveletek ruházati biztosításával kapcsolatos főbb problémák:

A szabályozottság terén

A válság kezelő és béketámogató műveletek biztosításának szabályozottsága terén problémát okoz, hogy az előre nem látott feladatokra (pl. AFOR, FKOR) a különböző szintű intézkedések többnyire az állomány beöltöztetése alatt vagy után kerülnek kiadásra. A kiadandó anyagok mennyisége, fajtája menetközben, elöljárói intézkedések és kontingens parancsnoki igények alapján többször változik. Olyan cikkekkel való ellátás is elrendelésre kerül, amely nem rendszeresített, illetve az **Öltözködési Szabályzatban** nem szerepel (pl. KFOR barett sapka + sapka jelvény).

Az információ áramlás nem a kívánt szervezettséggel működik mert a központi ellátó szerv a feladatokkal kapcsolatos információt egyes esetekben korábban kapja a hadosztályparancsnokságtól vagy a haderőnemi vezérkartól, mint szolgálati úton.

Az évek óta működő missziók normái a tényleges igények kielégítése érdekében felülvizsgálatra, pontosításra szorulnak, egyes területeken indokolatlanul soknak tűnik a személyi felszerelés.

A költségvetés terén

A feladatok nagy részére, amely előre nem tervezhető, többnyire nincs, vagy csak év vége felé van költségvetési előirányzat. Ezen összegek a tényleges költségek töredékei, így a felszerelés a fenntartási, működési feladatok rovására van biztosítva.

A folyamatosan működő missziók költségvetéssel rendelkeznek, melyek alulbiztosítottak, a tényleges költségeket nem fedezik. Több esetben a valós felhasználás többszöröse a tervezettnek.

A tervszámokat eddig általában áprilisban kaptuk meg, a ténylegesen jóváhagyott előirányzatok júniustól rendszertelen időközönként kerülnek kiadásra, az eredetileg tervezethez képest sok módosítással. A késői biztosítás miatt a kötelezettségvállalást és a költségeket nem lehetett a felmerülés helyén elszámolni, hanem csak más tételen, majd a jóváhagyás után kellett visszakönyvelni. Ez jelentős túlmunkát is jelent. A késői

jóváhagyás miatt a megrendelés időpontjában nem tudható, hogy a szükséges fedezet meg lesz-e, csak az ellátási kötelezettség biztos.

Az ellátás terén

A beszerzések - a költségvetés késői biztosítása, valamint a közbeszerzések elhúzódása miatt - nem mindig valósulnak meg az esedékesség, illetve az ellátás idejére. A beszerzések részekre bontása a köbeszerzéséi törvény megsértését okozná.

Gondot okoz, hogy egyes alapanyagok hazai gyártása megszűnt, és a helyettesítő anyag megtalálása, felkutatása, bevizsgálása időigényes, így huzamosabb ideig ellátatlanság alakul ki (pl. esővédő alapanyag).

A kontingensek ellátására jelenlegi költségvetési biztosítási rendszerben nincs lehetőség tartalékkészlet kialakítására. Ez azt jelenti, hogy egyes előre nem látott feladatoknál a meglévő készletből nem lehet megoldani az ellátást (pl. AFOR 35 fő ellátásához is vásárolni kellett anyagokat).

Az ellátás egyértelműen csak az MH hazai állománya terhére biztosítható és biztosított.

Problémát jelent, hogy a felszerelő állomány létszáma sokszor változik, a csoporton belül a beöltözés kezdetétől a kiutazásig a névsor cserélődik. Ebből fakadnak a név, rendfokozat, ruhaméret ellátás problémái.

Anyagigénylés több helyről, több csatornán érkezik és ezek az igények sokszor nincsenek összhangban!

Következtetések

A logisztikai gazdálkodás elveikről az előrelátás elve objektív tények miatt nem tudott kellőképpen érvényesülni.

A jövőbeni tevékenységnek megfelelő készletek és erőforrások tervezése és létrehozása a tervezéshez és beszerzéshez szükséges információk hiánya, valamint a költségvetés alulfinanszírozottsága, annak utólagos biztosítása miatt nem a kívántaknak megfelelően teljesült.

Így a kijelölt erők ellátása más fenntartási feladatok terhére tudott megvalósulni. A fenntartási feladatok végrehajtási feltételeinek gyengülésével már ez az út sem járható.

A felvázolt problémák kiküszöbölése, valamint a közbeszerzési eljárások időbeni lebonyolítása érdekében a tárgyévet megelőző évben tisztázni kell az ellátási feladatokat, követelményeket, fedezeteket, létszámadatokat, váltási időpontokat.

Célszerű lenne külön pénzbiztosítással, célelőirányzattal kb. félévi szükségletnek megfelelő tartalék készlet megalakítása, az esetleges méretproblémák csökkentése, valamint az előre nem látott feladatok ruházati biztosítása a folyamatos ellátás lehetőségének kialakítása érdekében.

A biztosítandó erőforrásoknak mindenkor arányban kell lennie a kontingensek feladataival, követnei kell azok változásait, elegendőenek kell lennie azok képességeinek fenntartásához.

Felhasznált irodalom:

A Magyar Honvédség összhaderőnemi logisztikai doktrinája(tervezet).